

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРАВА
ІМЕНІ КОРОЛЯ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО
ЛАБОРАТОРІЯ АКАДЕМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАН-
НЯ ТА ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

Ілля Шутак

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА

Курс лекцій для бакалаврів

Івано-Франківськ

2015

*Рекомендовано до друку Вченою радою Івано-Франківського університету права
імені Короля Данила Галицького
(протокол № 7 від 27. 02. 2015 року)*

Рецензенти:

Л. А. Луць – завідувач кафедри теорії та філософії права Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор;

С. Д. Гусарев – доктор юридичних наук, професор, перший проректор Національної академії внутрішніх справ.

Шутак І. Д.

III-94

Юридична техніка : курс лекцій / І. Д. Шутак. – Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло, 2015. – 228 с.

ISBN 978-617-642-193-1

Курс лекцій з навчальної дисципліни «Юридична техніка» призначений для студентів юридичного факультету, які навчаються за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр». Містить виклад основного змісту, плани та виклад лекційних занять, рекомендовану літературу до кожної теми.

Для викладачів юридичних факультетів, студентів, аспірантів, усіх зацікавлених представників громадянського суспільства.

УДК 340.115(075.8)

ББК 67 я73

ISBN 978-617-642-193-1

© Шутак І. Д., 2015

© Лабораторія академічних досліджень
правового регулювання та юридичної
техніки, 2015

© Коло, 2015

ЗМІСТ

Вступ. Юридична техніка в сучасній юридичній освіті	7
--	----------

Лекція 1. ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ЯК СФЕРА НАУКОВИХ ЗНАНЬ І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА..... 9

1. Доктринальні основи юридичної техніки	9
2. Поняттєво-категорійний апарат.....	14
3. Місце юридичної техніки в системі юридичного знання.....	17
4. Методологія юридичної техніки.....	20
5. Загальні правила юридичної техніки.....	27
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>29</i>
<i>Рекомендована література.....</i>	<i>29</i>

Лекція 2. ПОНЯТТЯ, ВИДИ Й ЗНАЧЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ

1. Наукові підходи до визначення поняття «юридична техніка» й ознаки юридичної техніки	31
2. Види юридичної техніки	32
3. Співвідношення юридичної техніки із законодавчою технікою та законодавчою технологією.....	37
4. Засоби та способи юридичної техніки	41
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>46</i>
<i>Рекомендована література.....</i>	<i>46</i>

Лекція 3. ЮРИДИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ..... 49

1. Поняття юридичного терміна та термінології.	49
2. Вимоги до юридичних термінів і правила їх використання.....	52
3. Правила формулювання юридичних термінів.....	62
4. Правова дефініція.....	63
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>67</i>
<i>Рекомендована література.....</i>	<i>68</i>

Лекція 4. ЮРИДИЧНЕ ПИСЬМО

1. Поняттєво-категорійний апарат.....	71
2. Види юридичного письма.....	75
3. Стиль юридичного письма.....	78
4. Тональність юридичного письма	85
<i>Питання для самоконтролю</i>	<i>87</i>
<i>Рекомендована література.....</i>	<i>87</i>

Лекція 5. ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ	90
1. Доктринальне осмислення юридичної конструкції.....	90
2. Визначення поняття юридичної конструкції.....	93
3. Види та функції юридичних конструкцій	99
Питання для самоконтролю	104
Рекомендована література.....	104

Лекція 6. ЮРИДИЧНІ ПРЕЗУМПЦІЇ: ПОНЯТТЯ, ВИДИ, ЗНАЧЕННЯ	107
1. Основні підходи до поняття юридичної презумпції	107
2. Поняття та ознаки юридичної презумпції.....	109
3. Співвідношення юридичних презумпцій з іншими правовими припущеннями	110
4. Класифікація юридичних презумпцій.....	114
5. Значення юридичних презумпцій	119
Питання для самоконтролю	119
Рекомендована література.....	120

Лекція 7. ЮРИДИЧНІ ФІКЦІЇ	122
1. Поняття юридичної фікції	122
2. Порівняння фікції з юридичною презумпцією.....	124
3. Класифікація юридичних фікцій.....	126
4. Значення юридичних фікцій	129
Питання для самоконтролю	129
Рекомендована література.....	130

Лекція 8. ЮРИДИЧНІ АКсіОМИ ТА ПРЕЮДИЦІЇ	131
1. Поняття юридичної аксіоми.....	131
2. Ознаки юридичних аксіом	133
3. Класифікація юридичних аксіом.....	137
4. Поняття юридичної преюдиції	140
Питання для самоконтролю	142
Рекомендована література.....	142

Лекція 9. ЮРИДИЧНІ СИМВОЛИ	144
1. Поняття і значення юридичних символів.....	144
2. Функції юридичних символів.....	147
3. Співвідношення юридичних символів з іншими категоріями....	149
4. Класифікація юридичних символів	152
Питання для самоконтролю	157
Рекомендована література.....	158

Лекція 10. ПРАВОВІ ЗАСТЕРЕЖЕННЯ	159
1. Поняття правового застереження.....	159
2. Застереження міжнародних нормативно-правових актів	171

3. Правові застереження та Конституція України.....	181
Питання для самоконтролю	186
Рекомендована література.....	186

Лекція 11. ТЕХНІКА ПРАВОТВОРЧОСТІ..... 188

1. Поняття й ознаки правотворчої техніки. Співвідношення правової техніки й правової технології	188
2. Поняття законодавчої техніки. Співвідношення законодавчої техніки й законодавчої технології.....	192
3. Правотворчий процес і вимоги до правових актів	196
4. Правотворчі помилки.....	198
Питання для самоконтролю	199
Рекомендована література.....	200

Лекція 12. ПРАВОРЕАЛІЗАЦІЙНА І ПРАВОЗАСТОСОВНА ТЕХНІКА..... 202

1. Поняття і суть реалізації права	202
2. Види й форми правореалізації	204
3. Правозастосування як особлива форма реалізації норм права.....	206
4. Види правозастосування.....	208
5. Процес застосування норм права, його основні стадії.....	209
6. Техніка ведення договірної роботи.....	210
7. Судова діяльність як різновид правозастосування.....	216
Питання для самоконтролю	225
Рекомендована література.....	225

ВСТУП

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА В СУЧАСНІЙ ЮРИДИЧНІЙ ОСВІТІ

Юридична техніка – це галузь знань про правила ведення юридичної роботи і створення в її процесі різних юридичних документів, яка раніше була частиною теорії права. У сучасних умовах юридичну техніку виокремлюють у самостійну галузь юридичної науки, орієнтовану на вирішення практичних завдань. Юридичну техніку застосовують адвокати, судді, нотаріуси, парламентарі, урядовці, управлінці для письмового окреслення змісту нормативно-правових актів (далі – НПА), оформлення юридичних документів, вираження правового аналізу юридичних прав і обов'язків.

Термін «юридична техніка» (від латин. *juris* – право і грец. *techné* – ремесло, майстерність, мистецтво) вказує на прикладний характер цієї галузі знань. Виконуючи службову роль щодо правової діяльності, техніко-юридичне знання не втрачає наукового характеру, адже формується вченими-теоретиками і практикаками на основі вивчення правової дійсності, узагальнення досвіду юристів. У юридичній техніці повною мірою зображено взаємодію теорії і практики, фундаментального і прикладного знання.

Юридична діяльність є специфічним видом роботи, пов'язаної з правовим забезпеченням державного управління, що зводиться до реалізації апаратом держави законодавчої, адміністративної і правоохоронної функцій та задоволення, відтак, публічних і приватних інтересів.

Поява в історії професійних юристів позначає той факт, що право вже вийшло з періоду «дитинства» і «наївного існування». У великій кількості правового матеріалу важко розібратися, а тим паче оволодіти його й оперувати ним. Щоб розуміти й застосовувати юридичні норми, недостатньо одного здорового глузду, потрібні ще й своєрідна здатність сприйняття, особлива майстерність відстороненого мислення, юридична інтуїція, уява в поводженні з юридичними поняттями, здатність легкого перенесення понять зі сфери відстороненого у сферу конкретного і навпаки, словом – юридичне мистецтво. Усі ці умови охоплює юридична освіта¹.

¹ Шутак І. Д. Юридична техніка на стадіях розвитку права / І. Д. Шутак // Наше право. – К., 2013. – № 5. – С. 7.

Метою викладання юридичної техніки є підготовка майбутніх адвокатів, суддів, нотаріусів, державних службовців до практичної діяльності. Юристи та управлінці мають справу з юридичними документами, відповідно до своїх службових обов'язків аналізують або й самі складають їх. Завдання навчального курсу – навчити студентів правил аналізу, складання, тлумачення й систематизації юридичних документів, допомогти набутти практичних навичок у цій галузі, навчити викладати нормативно-правовий матеріал так, щоб він був зрозумілим і його можна було застосувати на практиці.

Наблизити теорію до практики, зробити вищу освіту орієнтованою на суспільні потреби, а не на здобуття знань безвідносно до його практичної користі – таке завдання юридичної техніки на нинішньому етапі.

Юридична освіта в Україні побудована так, що основний акцент лягає на вивчення загальних положень галузей права і законодавства. Висувається гіпотеза, що молодий юрист прийде на роботу й освоїть потрібні йому практичні навички. Так, судді-початківцю важко з написанням вироку: він не знає, як коротко й докладно викласти в ньому фабулу справи, які параметри має мати мотивувальна частина. Потрібна допомога досвідченого судді-колеги. Іноді суддя одноосібно представляє судову владу в районі, у нього немає можливості звернутися по допомогу до колег. Це означає, що набуття практичних навичок, наприклад, виконання суддівської роботи, вкрай важливе.

Отже, юридична техніка дає можливість:

1. *наблизити теорію права до практики;*
2. *набуття практичних навичок виконання юридичної роботи;*
3. *визначитися з практичним нахилом у юридичній освіті.*

Юридична техніка є найважливішою умовою і засобом виправлення юридичних помилок і запобігання їм. Звичайно, це не панацея від усіх бід. Скажімо, вона не дає пояснення, чому під час виконання однакової роботи одні судді допускають помилки, а інші – ні. Якщо суддя не робить помилки, це ще не означає, що він має високий професійний рівень.

Будь-яка юридична робота характеризується складністю, тому їй, як правило, властива стадійність, послідовність у виконанні окремих операцій. Порушення ходу їх виконання провокує серйозні негативні наслідки. Юридична техніка допоможе юристові-практику зрозуміти, що юридична діяльність буде ефективною лише тоді, коли виконуватиметься в певному порядку.

Отже, юридична техніка сприяє зближенню з іншими країнами в юридичній сфері. У майбутньому правила юридичної техніки ставатимуть загальними для багатьох країн.

Лекція 1

ЮРИДИЧНА ТЕХНІКА ЯК СФЕРА НАУКОВИХ ЗНАНЬ І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Доктринальні основи юридичної техніки.
2. Поняттєво-категорійний апарат.
3. Місце юридичної техніки в системі юридичного знання.
4. Методологія юридичної техніки.
5. Загальні правила юридичної техніки.

1. Доктринальні основи юридичної техніки

У процесі еволюції права відбулося його виокремлення з нормативної системи первіснообщинного ладу. Саме тоді розпочався етап розвитку інституту юридичної техніки. Поділ суспільства на соціально неоднорідні групи спричинив перехід від соціального регулювання, що регулювало суспільні відносини за допомогою соціальних норм, до безпосередньо нормативного регулювання, а відтак зумовив появу юридичної техніки, що виступала як формалізований регулятор для надання праву системних і структурних ознак.

Про відсутність юридичної техніки в первісному праві свідчить її низький рівень розвитку, зумовлений відсутністю елементарних правових понять. Адже первісне право виникло в процесі спільного життя людей внаслідок багаторазового повторення суспільних відносин, виражало волю всієї общини, роду або племені, існувало в усній, неписаній формі у свідомості людей, здійснювалось відповідно до звичаїв, традицій, внутрішнього переконання. Першочергово формувалися не прийоми письмового вираження норм права, а тлумачення неписаних правил, які застосовувалися в кожному конкретному випадку у вигляді усних переказів, приказок, обрядових дій.

Передумовами формування теорії юридичної техніки були численні ідеї про якість законів, правила їх створення, що містяться ще в працях

Платона, Аристотеля, Цицерона, Т. Гоббса, Ж. – Ж. Руссо, Ш. – Л. Монтеск'є, Ч. Беккарія, Ф. Бекона, Ф. Гегеля, І. Бентама. Останнього іноді називають основоположником теорії законодавчої техніки, адже саме він запропонував створити науку про законодавче мистецтво².

У ХІХ ст. роботи з юридичної техніки видаються в Німеччині (Р. Ієрінг, А. Вах), у Швейцарії (К. Штос), у Франції (Ф. Жєні), в Англії (К. Ільберт). Цю проблематику висвітлюють також Р. Штаммлер, Л. Гюнтер, Г. Еллінек.

Значну увагу до юридичної техніки зумовило формування декількох різних підходів до її дослідження. За класифікацією бельгійського вченого Ж. Дабєна, у західноєвропейській науці виділяють п'ять основних підходів до вирішення питання про сутність і призначення юридичної техніки.

Перший підхід (І. Колєр, Ж. Рієр) полягає в протиставленні юридичної техніки та юридичної науки. Наука вивчає абстрактні принципи, а техніка – це мистецтво втілення цих принципів у життя через правотворчість, тлумачення і судочинство (правозастосування).

Другий підхід (Р. Штаммлер, Р. Салєйль) розуміє призначення юридичної техніки в розвитку правових концепцій і в логічній систематизації правових норм. Отож, поняття юридичної техніки охоплює і юридичну науку, і юридичну практику.

Третій підхід (Л. Дюгі, Р. Дємог) зіставляє юридичну техніку не з наукою чи практикою, а зі самим правом. Юридична техніка розглядається як сукупність засобів і процедур, покликаних забезпечити реалізацію цілей права, його захист. Технічні (допоміжні) норми забезпечують здійснення основних правових норм.

Четвертий підхід (Р. Ієрінг, Ф. Жєні) пов'язує юридичну техніку з потребами суспільства. У ній бачиться засіб перекладу соціальних потреб на мову права, засіб створення норм, необхідних для підтримки порядку в суспільстві. Сама техніка за такого підходу ототожнюється з формою права, яка протистоїть змісту, відносно самостійна від нього і здатна до саморозвитку.

П'ятий підхід (М. Оріу) побудований на запереченні самої необхідності поняття юридичної техніки. Суть цієї позиції полягає в тому, що поняття юридичної техніки не адекватне до важливості і значущості права³.

У радянській юридичній літературі проблемам юридичної техніки присвячені роботи С. Алексєєва, Д. Керімова, А. Піголкіна, А. Ушакова та ін.

Значний внесок у розвиток юридичної техніки належить заслуженому діячеві науки Російської Федерації, президенту Нижньогородського

² Юридическая техника: курс лекций / под ред. В. М. Баранова, В. А. Толстика. – М.: ДГСК МВД России, 2012. – 384 с.

³ Там само.

дослідного науково-практичного центру «Юридична техніка», доктору юридичних наук, професору, академіку В. Баранову. Початок формування наукової школи В. Баранова припадає на 1999 рік, коли кілька однодумців (В. Баранов, В. Бабаєв, В. Толстик) організували та провели науково-методичний семінар «Юридична техніка», результатом якого стало видання в січні 2000 року збірника статей «Проблеми юридичної техніки». Відтоді і донині школа з різною інтенсивністю функціонує у формі створення різних творчих колективів. Загалом у розробці основного наукового напрямку школи беруть участь понад 110 фахівців (і вчених, і практиків)¹.

Що стосується України, то активне наукове дослідження юридичної техніки почалось з 90-х років ХХ ст., коли Україна постала на карті світу як молода і незалежна держава. У період планування нової, як передбачалось, правової системи, нової правової ідеології розроблялась і нова концепція створення українського законодавства, головною перевагою якого була б народність, а відтак зрозумілість і простота його положень. Швидкі темпи створення такого законодавства без урахування прийомів та засобів юридичної техніки спричинили прийняття великої кількості необдуманих, юридично неякісних та логічно неструктурованих нормативно-правових актів (далі – НПА), подальше застосування яких призвело до численних помилок, колізій та суперечностей у регулюванні суспільних відносин, коригування життєвих обставин.

В Україні традиційно важливою науковою проблемою вважають дослідження техніки правотворчості, яку в різних аспектах вивчали українські спеціалісти, зокрема О. Бандурка, К. Волинка, Б. Даневич, О. Дзюбенко, Н. Задирака, В. Ковальський, В. Копейчиков, О. Мурашин, І. Онищук, П. Рабінювич, В. Риндюк, О. Скакун, В. Тацій, Ю. Шемшученко, О. Ющик та ін.

Факультет права Мерсерського університету (США) – «колиска» вчення такого засобу юридичної техніки, як юридичне письмо. Інститут юридичного письма (англ. *Legal Writing Institute (LWI)*) – найбільша у світі некомерційна організація, метою якої є вдосконалення техніки юридичного письма. У дослідженні цієї проблематики беруть участь понад 2000 членів інституту – відомі адвокати, судді, а також професори у галузі юридичного письма США, Канади, Європи, Азії, Австралії та Нової Зеландії².

Особливо цінними для дослідження юридичної техніки стали вітчизняні наукові праці доктора юридичних наук, професора І. Шутака, а саме: «За-
сторження міжнародних нормативно-правових актів (загальнотеоретичні

¹ Нижегородский исследовательский научно-прикладной центр «Юридическая техника» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.jurtech.ru/frame.html>.

² Legal writing [Electronic resource]. – Mode of access: en.wikipedia.org/wiki/Legal_writing#Legal_drafting.

й типологічні аспекти)»⁶, «Дефекти дефініцій міжнародного права: теоретико-методологічні й техніко-юридичні аспекти»⁷, «Техніко-юридичні методи укладення національного і міжнародного права», «Правові застереження»⁸, «Юридична техніка»⁹. Професор І. Шутак синтезував наукові досягнення і дидактичні новели у сфері юридичної техніки, систематизував поняття, що акумулюють загальні й часткові тенденції виникнення, становлення, розвитку юридичної техніки, а в її межах – правових застережень. Автор вперше в юридичній науці дослідив правові застереження як засоби забезпечення максимальної точності у викладенні думки правотворця, вдосконалення методів досягнення компромісу в середовищі правотворчого корпусу та способів оптимізації правового регулювання. Разом з кандидатом юридичних наук І. Онищуком стали авторами першого українського навчального посібника «Юридична техніка». Науковці обґрунтували необхідність введення нової навчальної дисципліни «Юридична техніка» у ВНЗ України, докладно розглянули основні види юридичної техніки, правила створення й оформлення юридичних документів тощо.

Задля дослідження правового регулювання та юридичних технологій, наукового аналізу проблем теорії держави і права, правового регулювання та юридичної техніки, розробки концепцій техніко-юридичного забезпечення законотворчої діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях І. Шутак 2011 року заснував лабораторію академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки в м. Івано-Франківську.

Розглядаючи юридичну техніку як відносно самостійну наукову дисципліну, доречно порушити питання про її взаємодію з іншими науками. Якщо звернутися до юридичних наук, то найбільш виразно простежується зв'язок юридичної техніки із загальною теорією права. Причому цей зв'язок охоплює генетичні, методологічні, поняттєві аспекти, що дозволяють говорити про загальну теорію права як базову дисципліну щодо юридичної техніки.

Загальноновизнано, що теорія «постачає» юриспруденцію правовими поняттями і категоріями, отримуючи натомість емпіричний матеріал для своїх узагальнень. Окрім теоретичних висновків, загальна теорія права,

⁶ Шутак І. Д. Застереження міжнародних нормативно-правових актів (загальнотеоретичні й типологічні аспекти) / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – № 2 (10). – С. 104–110.

⁷ Шутак І. Д. Дефекти дефініцій міжнародного права: теоретико-методологічні й техніко-юридичні аспекти / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 3 (15). – С. 85–91.

⁸ Шутак І. Д. Юридична техніка: теорія правових застережень: навч. посіб. / І. Д. Шутак. – Івано-Франківськ, 2014. – 366 с.

⁹ Шутак І. Д. Юридична техніка: навч. посіб. для вищих навч. закл. / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. – Івано-Франківськ, 2013. – 496 с.

узагальнивши емпіричні дані, формулює й конкретні практичні рекомендації щодо удосконалення правозастосовної, правотворчої, іншої діяльності, права загалом. Ці практичні рекомендації, розроблені загальною теорією права на базі матеріалу галузевих наук, і становлять у своїй основі юридичну техніку.

Зв'язок теорії з галузевими дисциплінами проявляється, отже, дво- ько: з одного боку, цей зв'язок виражається в розробці правових понять і категорій (теоретичний зв'язок), з іншого – у розробці напрямків і засобів удосконалення права в усіх його проявах (практичний зв'язок – юридична техніка)¹⁰.

Юридична техніка виступає сполучною ланкою між загальною теорією права та галузевими дисциплінами. Галузеві науки не обмежуються такими практичними рекомендаціями, які розробляє для них теорія права. Професійні прийоми й засоби доповнюють, конкретизують, розвивають положення загальної юридичної техніки, наповнюються їх конкретним практичним змістом. Прикладом можуть слугувати техніка укладання угод, техніка ведення судового виступу, техніка кваліфікації злочину.

Прикладні юридичні науки, як правознавство, наскладають із загальною теорією права щиро співзвучні зв'язки. Але закономірно практичному характеру прикладних технік не судно – зв'язки в практичній площині. Широкий погляд дозволяє стверджувати, що питання, які вирішуються в багатьох прикладних науках, можуть бути розв'язані у предметі юридичної техніки. Наприклад, зблизь тактика проведення слідчих дій, методика розслідування злочинів не призначені раціоналізувати юридичну діяльність, сприяти досягненню цілей правового регулювання найбільш ефективними способами? З іншого боку, методи і прийоми, що розробляються судовою медициною або судовою бухгалтерією, мають не тільки спеціальний по- ь юридичний зміст.

Розвиток юридичної техніки зумовлений її взаємодією з логікою (наукою про закони людського мислення), філологією (наукою про мову), геральдикією (філософським вченням про інтерпретацію). У літературі до дисциплін, взаємопов'язаних з юридичною технікою, відносять також психологію (науку про правильно організовану, ефективну діяльність), кібернетику (теорію інформації) тощо.

Юридична техніка – це сукупність прийомів і способів підготовки, розгляду, прийняття й опублікування проєктів нормативно-правових, правозастосовних, інтерпретаційних актів, які забезпечують повне, про-

¹⁰ Шустак І. Д. Юридична техніка: питання доктрини / І. Д. Шустак, І. І. Омишук // Правова доктрина України (у 5 т.). Т. 1. Загальнотеоретична та історична юриспруденція / за заг. ред. О. В. Петришина. – Х., 2013. – С. 655.

й типологічні аспекти)»⁶, «Дефекти дефініцій міжнародного права: теоретико-методологічні й техніко-юридичні аспекти»⁷, «Техніко-юридичні методи узгодження національного і міжнародного права», «Правові застереження»⁸, «Юридична техніка»⁹. Професор І. Шутак синтезував наукові досягнення і дидактичні новели у сфері юридичної техніки, систематизував поняття, що акумулюють загальні й часткові тенденції виникнення, становлення, розвитку юридичної техніки, а в її межах – правових застережень. Автор вперше в юридичній науці дослідив правові застереження як засоби забезпечення максимальної точності у викладенні думки правотворця, вдосконалення методів досягнення компромісу в середовищі правотворчого корпусу та способів оптимізації правового регулювання. Разом з кандидатом юридичних наук І. Онищуком стали авторами першого українського навчального посібника «Юридична техніка». Науковці обґрунтували необхідність введення нової навчальної дисципліни «Юридична техніка» у ВНЗ України, докладно розглянули основні види юридичної техніки, правила створення й оформлення юридичних документів тощо.

Задля дослідження правового регулювання та юридичних технологій, наукового аналізу проблем теорії держави і права, правового регулювання та юридичної техніки, розробки концепцій техніко-юридичного забезпечення законотворчої діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях І. Шутак 2011 року заснував лабораторію академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки в м. Івано-Франківську.

Розглядаючи юридичну техніку як відносно самостійну наукову дисципліну, доречно порушити питання про її взаємодію з іншими науками. Якщо звернутися до юридичних наук, то найбільш виразно простежується зв'язок юридичної техніки із загальною теорією права. Причому цей зв'язок охоплює генетичні, методологічні, поняттєві аспекти, що дозволяють говорити про загальну теорію права як базову дисципліну щодо юридичної техніки.

Загальновизнано, що теорія «постачає» юриспруденцію правовими поняттями і категоріями, отримуючи натомість емпіричний матеріал для своїх узагальнень. Окрім теоретичних висновків, загальна теорія права,

⁶ Шутак І. Д. Застереження міжнародних нормативно-правових актів (загальнотеоретичні й типологічні аспекти) / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2008. – № 2 (10). – С. 104–110.

⁷ Шутак І. Д. Дефекти дефініцій міжнародного права: теоретико-методологічні й техніко-юридичні аспекти / І. Д. Шутак // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2009. – № 3 (15). – С. 85–91.

⁸ Шутак І. Д. Юридична техніка: теорія правових застережень: навч. посіб. / І. Д. Шутак. – Івано-Франківськ, 2014. – 366 с.

⁹ Шутак І. Д. Юридична техніка: навч. посіб. для вищих навч. закл. / І. Д. Шутак, І. І. Онищук. – Івано-Франківськ, 2013. – 496 с.

узагальнивши емпіричні дані, формулює й конкретні практичні рекомендації щодо вдосконалення правозастосовної, правотворчої, іншої діяльності, права загалом. Ці практичні рекомендації, розроблені загальною теорією права на базі матеріалу галузевих наук, і становлять у своїй основі юридичну техніку.

Зв'язок теорії з галузевими дисциплінами проявляється, отже, дво-яко: з одного боку, цей зв'язок виражається в розробці правових понять і категорій (теоретичний зв'язок), з іншого – у розробці напрямків і засобів удосконалення права в усіх його проявах (практичний зв'язок – юридична техніка)¹⁰.

Юридична техніка виступає сполучною ланкою між загальною теорією права та галузевими дисциплінами. Галузеві науки не обмежуються тими практичними рекомендаціями, які розробляє для них теорія права. Професійні прийоми й засоби доповнюють, конкретизують, розвивають положення загальної юридичної техніки, наповнюють їх конкретним практичним змістом. Прикладом можуть слугувати техніка укладання угоди, техніка ведення судового засідання, техніка кваліфікації злочину.

Прикладні юридичні науки, як правило, взаємодіють із загальною теорією права лише опосередковано. Але завдяки практичному характеру юридична техніка вступає з ними в прямі зв'язки. Широкий погляд дозволяє стверджувати, що питання, які вирішуються багатьма прикладними науками, можуть бути введені у предмет юридичної техніки. Наприклад, хіба тактика проведення слідчих дій, методика розслідування злочинів не призначені раціоналізувати юридичну діяльність, сприяти досягненню цілей правового регулювання найбільш ефективними способами? З іншого боку, методи і прийоми, що розробляються судовою медициною або судовою бухгалтерією, мають не тільки спеціальний неюридичний зміст.

Розвиток юридичної техніки зумовлений її взаємодією з логікою (наукою про закони людського мислення), філологією (наукою про мову), герменевтикою (філософським вченням про інтерпретацію). У літературі до дисциплін, взаємопов'язаних з юридичною технікою, відносять також праксеологію (науку про правильно організовану, ефективну діяльність), кібернетику (теорію інформації) тощо.

Юридична техніка – це сукупність прийомів і способів підготовки, розгляду, прийняття й обнародування проектів нормативно-правових, правозастосовних, інтерпретаційних актів, які забезпечують повне, про-

¹⁰ Шутак І. Д. Юридична техніка: питання доктрини / І. Д. Шутак, І. І. Онищук // Правова доктрина України (у 5 т.). Т. 1: Загальнотеоретична та історична юриспруденція / за заг. ред. О. В. Петришина. – Х., 2013. – С. 655.